

УДК: 619 : 611.

Венгрин А. В., к.вет.н., ст. викладач ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького***ВИДАТНОМУ МОРФОЛОГУ І. Ф. ІВАНОВУ – 110 РОКІВ**

У статті висвітлена біографія, наукові здобутки і громадська діяльність заслуженого морфолога, відомого нейрогістолога І. Ф. Іванова, а також значимість його основних наукових відкриттів.

Ключові слова: біографія, наукові дослідження, здобутки, заслуги.

І. Ф. Іванов народився 15 вересня 1901 року. У 1918 році він закінчив 2-гу Симбірську гімназію і був призначений завідувачем народного дому і підвідділом позашкільної освіти. Пропрацювавши два роки, він іде на війну і потрапляє до Латиського стрілецького полку Латиської дивізії, воюючи проти врангельців і махновців. Після демобілізації І. Ф. Іванов вступив на навчання до Омського ветеринарного інституту. Навчаючись, він працював ще препаратором на кафедрі гістології. У 1927 році він закінчує навчання і залишається працювати на кафедрі асистентом [1]. Під керівництвом професора І. Ф. Єфремова він працює над науковими роботами з розвитку органа Аккеркнехта і будовою присінка носу північного оленя [2].

У 1929 році Івана Філіповича скеровують на кафедру гістології Медичного факультету Казанського університету, якою завідував відомий гістолог, заслужений діяч науки РСФСР, професор Миславський. Під його керівництвом він закінчує аспірантуру і виконує кілька робіт з іннервації травного тракту у хребетних тварин [3,4,5]. У своїй першій нейрогістологічній роботі [3], він запропонував метод тотальної імпрегнації нервових сплетінь.

З 1931 року І. Ф. Іванов призначений завідувачем кафедри гістології Троїцького ветеринарного інституту і продовжує наукові дослідження. Завдяки новому методу в 1933 році спільно з Т. М. Радостіною він виявляє синаптичні зв'язки між нейронами мейснерова і аурбахова сплетінь [6]. Ним доведена можливість отримання експериментальної дегенерації постгангліонарних нервових волокон і її залежність від функціонального стану швановських клітин. Практичне значення цієї залежності визначається виникненням «муміфікації аксону», тобто відсутність дегенерації справді пошкоджених нервових волокон і, навпаки, несправжніх і зворотних картин розпаду цілих аксонів [7,8,9,10,11,12]. Завдяки цьому відкриттю у 1933 році І. Ф. Іванов продовжує експериментальні дослідження функціонального значення клітин 2-го типу (за О. С. Догелем, 1852-1922 рр.) і висвітлює результати у докторській дисертації [7] про рецепторні елементи вегетативної нервової системи кишечника.

З 1936 по 1948 рр. І. Ф. Іванов завідує кафедрою гістології у Казанському ветеринарному інституті. А в 1948 році його призначають завідувати кафедрою гістології і ембріології у Московській ордену Трудового Червоного Прапора ветеринарній академії, де пропрацював до 1972 року.

Протягом всіх цих років професор І. Ф. Іванов віддавав свої сили для педагогічного процесу, освоєння нових методів досліджень, обладнанню кафедри. Розвиваючи експериментальний напрямок у нейрогістології, він доводив теорію нейронної будови вегетативної нервової системи і зробив вагомий внесок у вчення про де- і регенерацію периферичної нервової системи. Ним також виявлено морфологічний субстрат подвійної іннервації травного тракту [13], при цьому було доведено, що симпатичний і парасимпатичний провідники ідуть разом у швановській оболонці. Своїми експериментами він довів припущення О. С. Догеля про існування рецепторних нейронів і місцевих рефлекторних дуг у вегетативному відділі нервової системи [7,8]. Виявилось, що ці дуги можуть розміщуватись у межах інтрамуральної нервової системи (короткі дуги) або ж виходити за межі органа (довгі дуги). Разом із Т. Радостіною він вивчав спеціальну систему судин у патогенезі колік [10,14,15,16]. Протягом двадцяти років І. Ф. Іванов послідовно і плідно вивчав архітекtonіку нервових сплетінь травного тракту.

Під керівництвом професора Іванова були створені нові методи виявлення нервових елементів, які основані на ферментативному розщепленні фосфоровмісного субстрату або на гідролізі фосфорних сполук самої нервової тканини [17,18]. Спільно з О. В. Александровською розроблений метод пересадки тканин під оболонки нерва [19,20], який дозволяє вивчити поведінку трансплантатів у регенеруючих волокнах. З допомогою електронного мікроскопу виявлено новий тип множинних «інтрагліальних» синапсів у нейрогліальних тяжках нейропіля інтрамуральних гангліїв. Описана система синаптичних зв'язків між клітинами 1- і 2-го типів Догеля і між суміжними аксонами інтрамурального нервового стовбура. Вивчені субмікроскопічна будова і гістохімія осьових циліндрів і гліальних клітин при де- і регенерації периферичних нервів [21,22,23,24,25,26].

Іваном Филиповичем опубліковано близько 70 оригінальних наукових праць, методик досліджень, підручників [27,28,29,30], а також підготовлено 8 докторів і 40 кандидатів наук. За дорученням Інституту наукової і технічної інформації АН СРСР ним відтворено біля 3 тис. наукових статей, які публікувались на шести мовах і написано ~ 30 статей для I і II томів Ветеринарної енциклопедії.

І. Ф. Іванов брав активну участь у громадській і політичній діяльності – був членом партбюро і парткому академії; членом експертної комісії ВАК, міжінститутської ради з морфології АМН СРСР; членом правління Московського наукового товариства анатомів, гістологів і ембріологів; членом редакційної ради журналу «Архив анатомии, гистологии и эмбриологии» (Санкт-Петербург); членом правління Всесоюзного товариства анатомів, гістологів і ембріологів та ін. За свою діяльність він був нагороджений орденом

Трудового Червоного Прапора і п'ятьма медалями, а у 1969 році – удостоєний звання заслуженого діяча науки РСФСР.

Помер відомий нейрогістолог 21 липня 1972 року.

Література

21. Архив анатомии, гистологии и эмбриологии. // Том. LXV, Вып. 8. – Ленинград. – 1973. – С. 120-123.

22. И. Ф. Иванов. Развитие органа Ackerntcht'a у крупного рогатого скота. // Сб. трудов Сиб. вет. ин-та. – Вып. 9. – 1928.

23. I. F. Ivanov. Die sympathische Innervation des Verdauungstraktes einiger Vogelarten. // Z. mikr-anat. Forsch. – V. 22. – 1930.

24. I. F. Ivanov, N. G. Kolosov. Zur Frage der Innervation des Verdauungstraktes einiger Fische. // Z. mikr-anat. Forsch. – V. 22. – 1930.

25. I. F. Ivanov, N. G. Kolosov, G. I. Zabusov. Zur Innervation des Verdauungskanales der V?gel. // Z. mikr-anat. Forsch. – V. 30. – 1932.

26. I. F. Ivanov, T. N. Radostina. Sur la morphologie de Systeme nerveux autonome du tube digestif chez certains mammiferes et quelques oiseaux. // Trav. Lab. Rech. Univ. Madrid. – V. 28. – 1933.

27. И. Ф. Иванов. О рецепторных элементах вегетативной иннервации системы кишечника. Дисс. Тр. Тат. ин-та теор. клин. мед. Казань. Вып. 4. – 1936.

28. И. Ф. Иванов, В. М. Коропов. Материалы к вопросу о роли нервной системы в патогенезе энцефаломиелита. // Сб. тр. Троицк. вет. ин-та., – 1936.

29. И. Ф. Иванов, Г. И. Забусов. К морфологии де- и регенерационных процессов в интрамуральной нервной системе. // Тр. Казанск. мед. ин-та. – Вып. 2. – 1938.

30. И. Ф. Иванов, Г. И. Забусов. К вопросу об анатомической самостоятельности нейронов интрамуральной нервной системе. // Тр. Казанск. мед. ин-та. – Вып. 2/3. – 1940.

31. И. Ф. Иванов, С. Тимофеева. К вопросу об устойчивости нервных волокон при их повреждении. // Тр. МВА. – Вып. 7. – 1950.

32. И. Ф. Иванов, С. Тимофеева. Градиент скорости редукции витального печатного красителя в периферическом отрезке дегенерирующего нерва. // Тр. МВА. – Вып. 7. – 1950.

33. И. Ф. Иванов, Т. Н. Радостина. Некоторые данные к вопросу об иннервации пищевода. К вопросу о симпатической иннервации тонкого отдела кишечника. // Тр. Тат. ин-та теор. клин. мед. – Вып. 2. – 1935.

34. И. Ф. Иванов, Т. Н. Радостина. О кровоснабжении интрамуральных нервных сплетений кишечника. // Уч. Зап. Каз. вет. ин-та. – Вып. 47. – 1937.

35. И. Ф. Иванов. О феномене набухания нервных волокон. // Тез. докл. конф. 125 лет. Каз. мед. ин-та, 1940.

36. И. Ф. Иванов, Т. Н. Радостина. О роли кровоснабжения и иннервации кишечника в патогенезе колики. // Тр. Каз. НИВИ. – Вып. 10. – 1948.

37. И. Ф. Иванов. Метод импрегнации нервной ткани свинцовыми солями. / В сб.: Современ. методы и техн. морф. исслед. – Москва, 1935.

38. И. Ф. Иванов. Перспективы использования методов определения фосфатаз и свинцовой импрегнации в нейроморфологии. // Тр. II Украин. конфер. морфол. – Харьков, 1958.

39. И. Ф. Иванов, О. В. Александровская. О пломбофилии некоторых тканевых компонентов / В сб.: Вопр. Морфологии и хирургии. – Благовещенск, 1960.

40. И. Ф. Иванов. Основные методы морфологического исследования нервной системы домашних животных в норме и патологии. / В кн.: Лабораторн. методы исследований в ветеринарии. – Москва, 1953.

41. И. Ф. Иванов. Итоги изучения строения периферической нервной системы в СССР за 50 лет. // Арх. анат. – Ленинград, 1967.

42. И. Ф. Иванов. Нейрогистология на новом этапе своего развития. // Казанск. мед. журн., – Вып. 4. – 1966.

43. И. Ф. Иванов, Т. Н. Радостина. Электронномикроскопическое изучение преганглионарных волокон и синапсов вегетативного ганглия. // Арх. анат. – Вып. 6. – 1966.

44. И. Ф. Иванов, Т. Н. Радостина. К эволюции межнейрональных связей вегетативной нервной системы. // Тр. Всесоюзн. конф. по электронной микроскопии. – Москва, 1968.

45. И. Ф. Иванов, Т. Н. Радостина. К вопросу о коррелятивных отношениях между синапсом и глиальным компонентом вегетативного ганглия. / Цитология. Том. XI. – Вып. 12. – 1969.

46. И. Ф. Иванов. О ближайших перспективах изучения структурной организации нервной ткани. // Тр. VII Всесоюзн. съезда анатомов, гистологов и эмбриологов (Тбилиси, 6-13 июня 1966 г.). – Тбилиси, 1969. – С. 1036-1038.

47. И. Ф. Иванов. Общая гистология с основами эмбриологии домашних животных. / Сельхозгиз, – Москва, 1957.

48. И. Ф. Иванов, П. А. Ковальский. Современная цитология и практическая ветеринария. / – Москва, 1962.

49. И. Ф. Иванов, П. А. Ковальский. Гистология с основами эмбриологии домашних животных. / Сельхозгиз. – Москва, 1962.

50. И. Ф. Иванов, П. А. Ковальский. Цитология, гистология и эмбриология домашних животных. / – Москва, 1969.

Summary

A. V. Vengryn

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj*

FAMOUS MORPHOLOGIST I. F. IVANOVU – 110 YEARS

An articul tells about his biography sience achievments and public rebations merriest morphologist, famous Neurogistologist I. F. Ivanova, also his meaningful sience discovers.

Key words: *biography, sience exploers activments, merriest.*

Стаття надійшла до редакції 27.04.2011